

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ МЕХАНІЗМІВ КОРПОРАТИВНОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ: МЕТОДИ ОЦІНКИ РИЗИКІВ

Г. К. Рогов

Національний університет кораблебудування ім. адм. Макарова, 5402, Україна, м. Миколаїв, пр. Героїв Сталінграду, 9, е – mail: gekoro7@gmail.com

Анотація. Створення системи фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку означає кардинальне реформування умов господарювання. Високоймовірним наслідком такого процесу є адаптаційні ризики організацій, передусім тих, які мають низькі корпоративні екологічні та соціальні стандарти. Означені ризики відрізняються суттєвою специфікою. У статті наводиться порівняльний аналіз методик оцінки ризиків, які рекомендуються стандартом ІЕС 31010: 2009 (Управління ризиками – методи оцінки ризиків). Цей аналіз дозволив виділити оптимальні методи управління небезпеками, що виникають внаслідок запровадження фінансових механізмів сталого розвитку та корпоративних заходів адаптації до них. Йдеться про наступні методи: HRA (оцінка надійності оператора); Аналіз «дерева» несправностей (FTA); Аналіз «дерева» подій (ETA); Причинно - наслідковий аналіз (Cause-consequence analysis); Аналіз причинно - наслідкових зв'язків (Cause and effect analysis); Аналіз діаграми «краватка-метелик» (Bow tie analysis); Матриця наслідків та ймовірностей (Consequence / probability matrix). Також визначені методи, призначені лише для ідентифікації небезпек та для оцінки ризиків неефективності заходів адаптації суб'єктів господарювання до змін фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку та інституціонального середовища.

Достовірна оцінка ризиків, пов'язаних з формуванням фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку та неефективністю заходів адаптації до цього процесу, на основі застосування комплексу зазначених методів має бути невід'ємною складовою управління корпоративною стійкістю. Метою подальших розвідок у даному напрямі є конкретизація методик оцінки ризиків у процесі реформування податкової та бюджетної систем і поступового формування інвестиційного, кредитного й страхового механізмів корпоративного сталого розвитку.

Ключові слова: система фінансових механізмів, корпоративна стійкість, управління ризиками, заходи адаптації.

Аннотація. Создание системы финансовых механизмов корпоративного устойчивого развития означает кардинальное реформирование условий хозяйствования. Высоковероятным следствием такого процесса является адаптационные риски организаций, прежде всего тех, которые имеют низкие корпоративные экологические и социальные стандарты. Указанные риски отличаются существенной спецификой. В статье приводится сравнительный анализ методик оценки рисков, рекомендуемых стандартом МЭК 31010: 2 009 (Управление рисками - методы оценки рисков). Этот анализ позволил выделить оптимальные методы управления опасностями, возникающими в результате введения финансовых механизмов устойчивого развития и корпоративных мероприятий адаптации к ним. Речь идет о следующих методах: HRA (оценка надежности оператора); Анализ «дерева» неисправностей (FTA); Анализ «дерева» событий (ETA); Причинно - следственный анализ (Cause-consequence analysis); Анализ причинно - следственных связей (Cause and effect analysis); Анализ диаграммы «галстук-бабочка» (Bow tie analysis); Матрица последствий и вероятностей (Consequence / probability matrix). Также определены методы, предназначенные только для идентификации опасностей и оценки рисков неэффективности мер адаптации субъектов хозяйствования к изменениям финансовых механизмов корпоративного устойчивого развития и институциональной среды.

Достоверная оценка рисков, связанных с формированием финансовых механизмов корпоративного устойчивого развития и неэффективностью мер адаптации к этому процессу, на основе применения комплекса указанных методов, должна стать неотъемлемой составной частью управления корпоративной устойчивостью. Целью дальнейших исследований в данном направлении является конкретизация методик оценки рисков в процессе реформирования налоговой и бюджетной систем и постепенного формирования инвестиционного, кредитного и страхового механизмов корпоративного устойчивого развития.

Ключевые слова: система финансовых механизмов, корпоративная устойчивость, управление рисками, меры адаптации.

Abstract. Creating a system of financial mechanisms of corporate sustainability means radical changes in business environment. As a result of this process organizations (especially those with low corporate environmental and social standards) will face a range of adaptation risks that may affect the achievement of their objectives. These risks have specific features. The article deals with comparative analysis of systematic techniques for risk assessment included in IEC 31010: 2009 standard (Risk management -- Risk assessment techniques). The optimal techniques for assessing the risks connected with the development of corporate sustainability financial mechanisms are defined on the basis of this analysis (FTA, ETA, Cause-consequence analysis, Cause and effect analysis, Bow tie analysis,

Consequence / probability matrix). The techniques that can be used only for risk identification or assessing inefficiency of adaptation measures are also identified.

Reliable assessment of the risks related to the formation of corporate sustainability financial mechanisms and ineffectiveness of adaptation process, on the basis of defined techniques, must be an integral part of corporate sustainability management. The purpose of further research is to specify risk assessment methodology in the process of reforming the tax and budgetary systems and the gradual formation of investment, credit and insurance mechanisms of corporate sustainable development.

Key words: system of financial mechanisms, corporate sustainability, risk management, adaptation measures.

Постановка проблеми. Процес євроінтеграції України об'єктивно вимагає здійснення системних реформ, спрямованих на гармонізацію законодавства та формування інституціонального середовища, притаманного країнам з соціально - ринковою економікою. Однією з першочергових задач у цій площині є створення фінансових механізмів збалансованого в економічному, екологічному та соціальному вимірах корпоративного розвитку (сталого розвитку). Це передбачає, зокрема, проведення еколого - трудової податкової реформи, запровадження системи торгівлі квотами на викиди парникових газів [1], формування умов функціонування фондів соціально - відповідального інвестування [2,3], перегляд методологічного підходу до визначення банками кредитоспроможності позичальників з метою врахування корпоративних екологічних і соціальних стандартів [4], сприйняття страховими компаніями принципів сталого страхування [5] тощо. Такі суттєві трансформації умов господарювання не можуть не позначитися на ризиках підприємств. За низьких екологічних і соціальних корпоративних стандартах високо ймовірним є рівень відповідних небезпек, загрозливий для фінансового стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обширна література з теорії фінансового механізму, включаючи останні публікації [6,7,8], присвячена переважно його структурі, специфічним інструментам, методам і важелям. Ризики, пов'язані з формуванням фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку та змінами інституціонального середовища, а також небезпеки неефективності відповідних заходів адаптації суб'єктів господарювання дотепер не стали об'єктом аналізу. Більш того, вони не виокремлені в особливу групу в категорії фінансових ризиків. Загальний порівняльний аналіз методик оцінки ризику за критеріями можливості та пріоритетності їх застосування містяться у Стандарті ІЕС 31010:2009 (Управління ризиками – методи оцінки ризиків). [9]. Проте у зазначеному стандарті залишається поза увагою категоріальна специфіка ризиків.

Метою статті є обґрунтування методологічного підходу до оцінки ризиків, пов'язаних з формуванням фінансових механізмів й інституціонального середовища корпоративного сталого розвитку та небезпек неефективності відповідних заходів адаптації суб'єктів господарювання

Виклад основного матеріалу. Передусім, варто звернути увагу на методи, застосування яких є недоречним через особливості даної категорії ризиків. До них належать:

- Оцінка екологічного ризику або оцінка токсичності (Toxicity assessment);
- Аналіз первинної причини (RCA);
- Аналіз типів і наслідків відмов та аналіз типів, наслідків і критичності відмов (FMEA, FMESA);
- Аналіз рівнів захисту (LOPA);
- Технічне обслуговування для забезпечення надійності (Reliability centered maintenance);
- Марковський аналіз (Markov analysis);
- Метод імітаційного моделювання Монте - Карло (Monte Carlo simulation);
- Криві FN.

Включення методів у цей перелік обумовлюється різноплановими причинами. Практичне застосування методів оцінки токсичності та аналізу рівнів захисту (LOPA) для групи ризиків, що досліджується, є сьогодні недоцільним через проблематичність одержання даних про частоту виникнення причин відмов системи запобігання ризикам та очікувану ймовірність досягнення позитивного ефекту від реалізації заходів адаптації, а також достовірної інформації для встановлення кількісних залежностей між масштабом застосування фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку та економічними результатами суб'єкта господарювання. RCA не можна вважати прийнятним методом оцінки небезпек, пов'язаних із формуванням системи фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку, адже ідентифікацію і оцінку відповідних ризиків, а також розробку заходів запобігання необхідно проводити у випереджальному режимі

Аналіз типів, наслідків і критичності відмов (FMEA, FMESA) призначений, передусім, для виявлення можливих відмов на рівні елементів системи. Ризики, що аналізуються, є об'єктом стратегічного управління на рівні організації в цілому, а не її окремих підрозділів. Що стосується системи заходів запобігання небезпекам, то вона в даному випадку, структурується переважно по їх видах, тобто ієрархія задач адаптації до трансформації певного виду фінансового механізму не є настільки складною, щоб використовувати методи FMEA та FMESA. Аналогічний висновок щодо методу технічного обслуговування для забезпечення надійності зроблено зважаючи на його специфічну сферу використання, на яку вказує сама назва методу.

Вузьке і невідповідне цільове призначення має і метод кривих FN. Він уявляє собою графічне відображення ймовірності подій, що викликає певний рівень шкоди для визначеної групи населення. Марковський аналіз застосовується для оцінки небезпек системи, майбутній стан якої

залежить лише від її поточного стану. Таке припущення є принципово не коректним для групи ризиків, що розглядаються, адже причиною їх виникнення є дія зовнішніх факторів, пов'язаних із формуванням фінансових механізмів сталого розвитку в умовах невизначеності реакції інституціонального середовища. Для цих ризиків не характерне і припущення щодо наявності певного типу розподілу вихідних даних, на якому базується використання методу імітаційного моделювання Монте - Карло. Таким чином, зазначені методи також не можуть бути рекомендовані для використання в даному випадку.

Другу групу складають методи, використання яких доцільно лише для оцінки ризиків неефективності заходів адаптації суб'єктів господарювання до змін фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку та інституціонального середовища. До неї можна віднести метод оцінки надійності оператора (HRA), аналіз дерева рішень, аналіз паразитних параметрів (SA) та паразитних ланцюгів (SCA). Метод HRA призначений для виявлення можливості помилкових рішень та їх причин. Основними етапами його застосування в контексті зазначених ризиків є визначення проблеми, аналіз і виявлення найбільш значимих робочих задач та можливих помилок у процесі їх вирішення, оцінка ймовірності невиконання окремих заходів та неефективності всієї системи адаптаційних механізмів, розробка пропозицій щодо підвищення надійності оператора. В результаті використання методу мають бути встановлені небезпечні типи помилок в діях персоналу організації щодо запровадження програми адаптації до змін умов господарювання та оцінені їх наслідки. Це дає можливість внести необхідні зміни в систему цілей та налагодити ефективний контроль за процесом їх реалізації. Аналіз «дерева» рішень (Decision tree analysis) може застосовуватися для обґрунтування програми адаптації організації до зміни умов господарювання. Метод моделює наслідки прийняття альтернативних управлінських рішень в умовах невизначеності, що дає можливість установити оптимальний розвиток подій та, відповідно, обрати послідовність реалізації адаптаційних заходів.

Аналіз паразитних параметрів та паразитних ланцюгів, у контексті управління ризиками неефективності заходів адаптації суб'єктів господарювання до трансформацій фінансових механізмів та інституціонального середовища, уявляє собою методологію виявлення неочікуваної негативної реакції ринків на ініціативи організації в сфері корпоративного сталого розвитку в екологічному і соціальному вимірах. Використання цієї методології дає можливість передбачення ризиків підвищення корпоративних соціальних стандартів вище рівня, що відповідає законодавчим нормам та звичаям бізнес – середовища. Аналіз паразитних параметрів та паразитних ланцюгів виконується на основі поєднання різних методів і способів, зокрема деревовидних схем, допоміжних фраз і запитань тощо. Для вирішення задачі виявлення ризиків несприйняття стейкхолдерами соціальних інвестицій суб'єктів господарювання доцільно застосувати показник якості (потужності) впливу стейкхолдерів (stakeholder influence capacity, скорочено SIC), що опосередковує розмір корпоративних соціальних інвестицій і відповідні фінансові результати організації [10].

До третьої групи можна віднести методи, які через специфіку даних ризиків, мають обмеження на застосування або за ознакою стадії зрілості або характеру окремих задач оцінки небезпек. Йдеться про наступні методи: аналіз небезпек і критичні контрольні точки (НАССР), Байєсова статистика та мережі Байєса, аналіз витрат і вигод (СВА). Сутність методу НАССР полягає у визначенні критичних контрольних точок, в яких можна впливати на небезпеки процесу, у встановленні та періодичному моніторингу критичних значень індикаторів його нормального ходу та запровадженні заходів реагування у разі їх перевищення. Аналіз небезпек і критичних контрольних точок може бути використаний для встановлення та контролю граничних показників погіршення фінансових результатів, репутаційних втрат, шкоди довкіллю, інтересам місцевої громади тощо, а також термінів запровадження інвестиційних процесів та заходів корпоративного управління.

Байєсова статистика засновується на припущенні, що параметри розподілу є випадковими величинами, а апостеріорну й апостеріорну інформації доцільно комбінувати в процесі визначення ймовірностей виникнення певних небезпек. Одержання зазначеної інформації на стадії формування фінансових механізмів сталого розвитку, коли надійні орієнтири розрахунку їх потенційного впливу на суб'єкти господарювання майже відсутні, є дуже проблематичним. Тому широке практичне використання методу варто очікувати лише після запровадження еколого - трудової податкової реформи, концептуальних трансформацій інвестиційного та кредитного ринку та сприйняття бізнесом принципів корпоративної соціальної відповідальності.

Аналіз витрат і вигод (СВА) передбачає їх якісне або кількісне порівняння у різні періоди часу з метою визначення припустимого рівня ризику та вибору оптимального управлінського рішення. В системі управління ризиками, пов'язаними з формуванням фінансових механізмів сталого розвитку даний метод доцільно застосовувати для вибору інвестиційних стратегій в умовах невизначеності з використанням теорії ігор із природою. Він дає можливість сформулювати матрицю ефектів певних інвестиційних стратегій для прогнозованих станів природи (сценаріїв формування фінансових механізмів) для наступного вибору оптимального інвестиційного рішення на основі критеріїв Уолда, Гурвіца, Лапласа, Байєса – Лапласа або Севіджа.

Решту методів можна застосовувати без обмежень, безумовно, враховуючі особливості ризиків, пов'язаних з формуванням фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку та адаптацією суб'єктів господарювання до цього процесу. Серед них, за ознакою обсягів

використання, виділяється група методів, що за своєю природою призначена лише для ідентифікації ризиків. До цієї групи належать: «Мозковий штурм» (Brainstorming); Структуровані або напівструктуровані опитування (Structured or semi-structured interviews); Метод Делфі (Delphi technique); Контрольні листи (Check-lists); Попередній аналіз небезпек (РНА). Зазначені методи уявляють собою комплекси певних правил і процедур одержання висновків експертів щодо видів потенційних ризиків та запобіжних заходів. Серед методів, перелічених в стандарті ІЕС 31010:2009, варто виділити ті, що дозволяють найбільш зручно та достовірно оцінювати ризики, пов'язані з формуванням фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку: Аналіз «дерева» несправностей (FTA); Аналіз «дерева» подій (ETA); Причинно - наслідковий аналіз (Cause-consequence analysis); Аналіз причинно – наслідкових зв'язків (Cause and effect analysis); Аналіз діаграми «краватка-метелик» (Bow tie analysis); Матриця наслідків та ймовірностей (Consequence / probability matrix).

Аналіз «дерева» несправностей (FTA) є методикою визначення дедуктивним способом чинників виникнення певної небезпеки та встановлення взаємозв'язків між ними. Результат аналізу надається у вигляді деревовидної схеми причинно - наслідкових подій. FTA призначений не для ідентифікації небезпечних наслідків дії окремих факторів, позаяк можлива небажана кінцева подія є для його застосування вихідною інформацією, а навпаки для виявлення комплексу причин, що її обумовлюють. Метод може використовуватися для оцінювання ризику, визначення його рівня та ймовірності на основі даних про ймовірність дії тих чи інших факторів.

Аналіз «дерева» подій (ETA) – це графічний метод якісного і кількісного моделювання різних варіантів розвитку ситуації після настання певної вихідної небажаної події. Дані варіанти залежать, зокрема, від факту спрацювання заходів, спрямованих на запобігання небезпеці та зменшення негативних наслідків, що прогнозуються в разі її настання. Метод може застосовуватися для ідентифікації ризику, аналізу його наслідків, ймовірності та рівня. З метою виявлення всіх потенційних вихідних небезпек попередньо використовуються інші методи із групи ідентифікації ризиків, яку було розглянуто вище, наприклад РНА.

Ефективним інструментом ідентифікації, аналізу та оцінювання ризиків, пов'язаних із формуванням фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку є причинно - наслідковий аналіз (Cause-consequence analysis). Він органічно поєднує зазначені вище методики FTA та ETA. Відправною точкою причинно - наслідкового аналізу, так само як і в методи FTA, є певна критична подія, причини котрої треба з'ясувати, а небажаним наслідком - запобігти. Проте на відміну від FTA, причинно - наслідковий аналіз не є суто статичним методом, адже розглядає небажані події, що виникають у різні періоди часу та їх відкладені наслідки. Застосування даної методики дозволяє одержати в графічній формі опис небезпек, їх причин, заходів корпоративного управління та їх потенційних результатів із включенням логічних елементів ТАК / НІ, що відображають можливі стани системи.

Для ідентифікації ризиків, пов'язаних із формуванням фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку, та оцінки їх наслідків важливе значення має методика аналізу причинно – наслідкових зв'язків (Cause and effect analysis). Попри схожість за назвою з попереднім методом, вона призначена для вирішення принципово інших задач. Згідно із визначенням, що міститься в Стандарті ІЕС 31010:2009, аналіз причинно - наслідкових зв'язків – це структурований метод, який застосовується для визначення можливих причин небажаної події або проблеми. Методика аналізу передбачає систематизацію факторів, що обумовлюють певну небезпеку, або знижують ймовірність її настання з метою формування комплексу гіпотез причинно - наслідкових зв'язків для подальшого розгляду та перевірки. Результати аналізу переважно надаються у вигляді діаграми Ісікави («рибної кістки»). На рис. 1. показано діаграму Ісікави, яка відображає причинно - наслідкові взаємозв'язки, через які відбувається вплив системи фінансових механізмів сталого розвитку на зниження корпоративної стійкості та/або втрату можливостей її зростання публічним акціонерним товариством із низьким рівнем екологічних і соціальних стандартів, а також неадекватною дивідендною та емісійною політикою.

Ця діаграма є основою для розробки ефективної стратегії адаптації підприємства до змін умов господарювання. У блоках діаграми відображені основні категорії причин, що можуть негативно вплинути на корпоративну стійкість підприємства. Вони збігаються з видами фінансових механізмів сталого розвитку. Причини та складові причин визначаються експертним шляхом за методикою опитування з використанням запитань «Чому?» або «Чим це обумовлено?». Так, у таку категорію, як «Податковий механізм корпоративного сталого розвитку» увійшли причини: «збільшення податкового навантаження» та «збільшення штрафних санкцій за забруднення довкілля». Складовими першої причини є зростання екологічного податку та запровадження еколого - трудової податкової реформи. Друга причина має складовою посилення реакції інституціонального середовища на забруднення довкілля, що утруднює ухилення від визнання штрафних санкцій та їх оплати.

На діаграмі Ісікави не визначаються заходи запобігання ризику та його ймовірність. Аналіз причинно - наслідкових зв'язків застосовується на початковій стадії оцінки небезпек, зокрема підчас «мозкового штурму» та надає інформацію для подальшої оцінки рівня ризику (у даному разі, пов'язаного з формуванням фінансових механізмів сталого розвитку) та розробки запобіжних заходів. Варто підкреслити, що метод може використовуватися і для підприємств з високим рівнем корпоративних екологічних і соціальних стандартів. Тоді зазначені на діаграмі фінансові

механізми спричиняють позитивний вплив на корпоративну стійкість створюючи для підприємства не ризики, а шанси розвитку.

Аналіз діаграми «краватка-метелик» (Bow tie analysis) застосовується, коли ризики вже ідентифіковано для оцінки їх ймовірності та рівня. У певному сенсі цей метод можна розглядати як поєднання «дерева» несправностей для аналізу причин небезпеки та дерева подій для оцінки її наслідків. Проте, на відміну від цих способів оцінювання ризиків діаграма «краватка-метелик» акцентує увагу на факторах, що опосередковують причинно - наслідкові зв'язки, тобто чинниках, які посилюють ймовірність і масштаб небезпеки та запобіжних управлінських заходах. Побудова діаграми починається з визначення ризику, який описується в її центральному вузлі. Ймовірність наслідків оцінюється експертним методом на основі аналізу «дерева» несправностей та «дерева» подій, за наявності інформації, достатньої для одержання достовірних результатів. Найбільш суттєвим недоліком методу є неможливість відображення факторів, вплив яких обумовлюється їх спільною дією. Ця задача вирішується застосуванням методів FTA та причинно - наслідкового аналізу. На рис. 2 показано використання діаграми для аналізу ризиків страхового механізму сталого розвитку.

Як і в попередньому прикладах об'єктом аналізу є підприємство з низькими екологічними та соціальними корпоративними стандартами. Вузловою подією є погіршення фінансових результатів (прибуток, рентабельність, EVA тощо) та, як наслідок, зменшення корпоративної стійкості. Причинами цієї небезпеки (джерелами ризику) є застосування в якості критерію визначення кредитоспроможності підприємства екологічного страхування та відповідне зростання витрат. Факторами, що обумовлюють негативний ефект першої причини, є зростання кредитних ставок або відмова у кредитуванні та зменшення інвестиційної привабливості і, як наслідок, зростання WACC. Вплив другого джерела ризику на корпоративну стійкість посилюється через понаднормативні викиди та скиди забруднюючих речовин.

Важливою складовою діаграми «краватка - метелик» є заходи запобігання ризикам і зменшення їх негативного впливу. Це забезпечення сучасних корпоративних стандартів шляхом здійснення екологічних інвестицій, запровадження екологічного страхування та програм зниження небезпек аварійних викидів та скидів забруднюючих речовин. Користувачі діаграми фактично одержують «дорожню» карту з зазначенням потенційних небезпек та варіантів досягнення бажаних результатів. Матриця наслідків та ймовірностей (Consequence / probability matrix) є засобом об'єднання якісної та кількісної оцінок наслідків і ймовірностей для ранжування ризику, його джерел та оцінки його рівню.

На її основі визначаються прийнятні ризики та виявляються найбільші небезпеки, які вимагають поглибленого аналізу і першочергової розробки заходів щодо їх запобігання. Методика, складання матриці має враховувати рівень агресивності корпоративних стратегій.

Інші методи, що містяться в Стандарті ІЕС 31010:2009, можуть розглядатися як допоміжні методики оцінювання ризиків, пов'язаних із формуванням фінансових механізмів сталого розвитку. До них належать: Дослідження небезпеки та операбельності (HAZOP); Структурована методика «Що, якщо...?» (SWIFT); Аналіз сценаріїв (Scenario analysis); Аналіз впливу на бізнес (BIA); Індeksi ризику (Risk indices); Багатокритеріальний аналіз рішень (MCDA). Методика HAZOP передбачає послідовні опитування групи експертів різного профілю щодо потенційних перешкод досягнення певних цілей організації з використанням запитань, що включають комплекс оціночних слів, таких як «занадто пізно», «занадто рано», «невірний напрямок або дія» тощо. Об'єктами дослідження небезпеки та операбельності можуть, зокрема, бути вимоги до кожної частини процесу адаптації підприємства до змін у системі фінансових механізмів, причини та наслідки відхилень від запланованих термінів реалізації запобіжних заходів, потенційна реакція стейкхолдерів на корпоративні стратегічні рішення або на їх відсутність. На аналогічних засадах побудовано і структуровану методику «Що, якщо...?» (SWIFT). Метою її застосування є визначення в процесі експертних обговорень можливого розвитку подій, їх причин і результатів. Запитання, що містяться в назві методу доповнюються різними словосполученнями для скерування процесу обговорення проблем у заздалегідь визначеному напрямку.

Аналіз сценаріїв (Scenario analysis) уявляє собою процес розробки моделей опису потенційних варіантів виникнення небезпек, несвоєчасної або неповної реалізації запобіжних заходів і відповідних наслідків. Експертами, переважно, відпрацьовуються оптимістичний, песимістичний та очікуваний (найбільш ймовірний) сценарії. Результати аналізу можуть бути покладені в основу подальшої розробки стратегій адаптації організації до формування фінансових механізмів сталого розвитку. Аналіз впливу на бізнес (BIA) є структурованою методикою опитувань з метою визначення напрямів і особливостей дії потенційних небезпек, а також часу та ресурсів, необхідних для відновлення контрольних показників. У контексті ризиків, що досліджуються, метод може застосовуватися в процесі встановлення критичності впливу змін умов господарювання на фінансові результати організації та при оцінці достатності ресурсного потенціалу для реалізації заходів адаптації та стратегії запобігання небезпекам, які виникатимуть у ході подальшого вдосконалення механізмів сталого розвитку.

Індeksi ризику (Risk indices) – це спосіб бальної оцінки небезпек з метою порівняння їх рівня та ранжування на основі порядкових шкал. Бали, присвоєні кожному компоненту ризику (наприклад, його ймовірності, наслідкам і посилюючим чинникам), об'єднуються для одержання комплексного індексу відповідної небезпеки. Індeksi ризику доцільно застосовувати в методиках

FTA та ETA, що були розглянуті вище. Крім того, вони є природною складовою багатокритеріального аналізу рішень (MCDA). Останній метод використовується з метою одержання узагальненої оцінки проблем і варіантів їх вирішення. Його комплексними етапами, зазвичай, є одержання результатів оцінок за різними критеріями, визначення значимості кожного з них шляхом присвоєння йому певної ваги та розрахунок зваженої суми або зваженого добутку попередніх оцінок.

Висновки. Створення системи фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку означає кардинальне реформування умов господарювання. Високоймовірним наслідком такого процесу є адаптаційні ризики підприємств, передусім тих, які мають низькі корпоративні екологічні та соціальні стандарти. Ці ризики відрізняються суттєвою специфікою. Аналіз методів, що містяться у стандарті ІЕС 31010:2009, дозволив класифікувати їх за ознакою можливостей застосування для оцінки зазначених небезпек погіршення фінансової та корпоративної стійкості наступним чином:

- універсальні;
- допоміжні;
- лише для оцінки ризиків неефективності заходів адаптації суб'єктів господарювання до змін фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку та інституціонального середовища;
- для ідентифікації ризиків;
- з обмеженнями на застосування або за ознакою стадії зрілості або характеру окремих задач оцінки небезпек;
- методи, застосування яких є недоречним через особливості даної категорії ризиків.

Достовірна оцінка ризиків, пов'язаних з формуванням фінансових механізмів корпоративного сталого розвитку та неефективністю заходів адаптації до цього процесу, на основі застосування комплексу взаємодоповнюючих методів, дозволяє уточнити, а у певних випадках і суттєво скорегувати уявлення про фактичний рівень корпоративної стійкості. Перспективою подальших розвідок у даному напрямі є конкретизація методик оцінки ризиків у процесі реформування податкової та бюджетної систем і поступового формування інвестиційного, кредитного й страхового механізмів корпоративного сталого розвитку.

Література

1. Про визначення строків, адміністрування та інші аспекти продажу з аукціону квот на викиди парникових газів відповідно до Директиви 2003/87/ЄС Європейського Парламенту та Ради, яка впроваджує схему аукціону квот на викиди парникових газів в Співтоваристві: Регламент Комісії (ЄС) № 1031/2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minyust.gov.ua/45875>
2. European SRI Study 2014 [Electronic resource] // Eurosif. – Mode of access: <http://www.eurosif.org/our-work/research/sri/european-sri-study-2014/>
3. Report on US Sustainable, Responsible and Impact Investing Trends 2014 [Electronic resource] // The Forum for Sustainable and Responsible Investment. – Mode of access : http://www.ussif.org/store_product.asp?prodid=19
4. Рогов Г.К. Корпоративна стійкість та кредитоспроможність підприємств [Електронний ресурс] / Г.К. Рогов, К.Д. Базиленко // Вісник НУК. – Режим доступу: <http://evn.nuos.edu.ua/article/download/40415/36587>
5. PSI. Principles for Sustainable Insurance [Electronic resource] // UNEP Finance Initiative. – Mode of access: <https://www.unepfi.org/psi>
6. Ломачинька І.А. Теоретико-методологічні основи механізму збалансування фінансів підприємств [Текст] / І.А. Ломачинська // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2009. – том 14, вип. 15. – С. 71-83.
7. Савченко К.В. Підходи к усовершенствованию финансового механизма управления экологически ориентированным инновационным развитием [Текст] / К.В. Савченко // Финансы и кредит. – 2010. - № 20(404). – С.25 – 31.
8. Дехтяр Н.А. Фінансовий механізм діяльності суб'єктів господарювання / Н.А.Дехтяр, О.В. Люта, Н.Г. Пігуль. – Суми: Університетська книга, 2015. – 182с.
9. ІЕС 31010:2009 Risk management - Risk assessment techniques [Electronic resource] // ISO. – Mode of access: http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=51073
10. Barnett M.L. Stakeholder influence capacity and the variability of financial returns to corporate social responsibility / M.L. Barnett // Academy of Management Review. – 2007. - No 32. - P. 794-81

Стаття надійшла до редакції 15.09.2015р.
Рекомендовано до друку д.е.н., проф. **Гораль Л.Т.**